

ŠTEVILKA 7

LETNIK XXXVI

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

V LJUBLJANI, DNE 15. JULIJA 1935

VSEBINA:

XIII. mednarodni zadružni dan. — Demokracija in avtoritativno vodstvo. — Položaj italijanskega zadružništva. — Davki v dravski banovini. — Kmetško pismo o sedanjih gospodarskih stiskah. — Gospodarske stiske v starih časih. — Zvezine objave. — Zadružništvo v državi. — Gospodarstvo. — Pravo, davki in takse. — Razno.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 7., 1. 1935.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor Mlekarske, nakupne in prodajne zadruga v Dolenjivasi pri Ribnici, r. z. z o. z., se vrši dne 29. avgusta 1935 ob 5 popoldne v prostorih mlekarne. Dnevni red: 1. poročilo načelstva. 2. poročilo nadzorstva. 3. odobritev računskega zaključka za leto 1934. 4. volitev načelstva. 5. volitev nadzorstva. 6. slučajnosti.

Redni občni zbor Delavske hranilnice in posojilnice v Hrastniku, r. z. z o. z., se vrši dne 23. avgusta 1935 ob 20. uri v prostorih Prosvetnega društva. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika izrednega občnega zbora. 2. poročilo načelstva. 3. čitanje revizijskega poročila. 4. odobritev računskega zaključka za l. 1934. 5. volitve načelstva in nadzorstva. 6. sprememba pravil. 7. slučajnosti.

Občni zbor Nabavne in prodajne zadruga v Laškem, r. z. z o. z., se bo vršil dne 27. julija 1935 ob 8. uri zjutraj v društvenih prostorih. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. čitanje revizijskega poročila. 4. volitev načelstva in nadzorstva. 5. slučajnosti.

Občni zbor Keramične zadruga v Ljubljani, r. z. z o. z., se vrši 20. avgusta 1935 ob 16. uri v poslovnih prostorih. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. odobritev računskega zaključka za leto 1934. 3. poročilo načelstva in nadzorstva. 4. čitanje revizijskega poročila. 5. slučajnosti.

Redni občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Poljčanah, r. z. z n. z., se bo vršil dne 21. julija 1935 ob 3. uri popoldne v posojilničnih prostorih. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobritev računskega zaključka za leto 1934. 3. čitanje revizijskega poročila. 4. slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske nakupovalne in prodajne zadruga v Radincah, r. z. z o. z., se bo vršil dne 28. julija v Radinskem vrhu šte. 20. Dnevni red:

1. čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. poročilo načelstva. 3. odobritev zadnjega računskega zaključka. 4. Volitev enega člana načelstva. 5. slučajnosti.

Redni občni zbor Električne zadruga za Sp. in Zg. Šiško v Spodnji Šiški, r. z. z o. z., se bo vršil v nedeljo dne 23. junija 1935 ob 9. uri dopoldne v deški ljudski šoli v Spodnji Šiški.

Izredni občni zbor Kmetijskega društva v Strohlinju, r. z. z o. z., se vrši dne 25. avgusta 1935 ob 4. uri popoldne pri Janezu Črnilu v Strohlinju 46. Dnevni red: 1. odobritev računskega zaključka za leto 1934. 2. slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Semiču, r. z. z o. z., se vrši dne 25. avgusta 1935 ob 8. uri zjutraj v prostorih Hranilnice in posojilnice v Semiču. Dnevni red: 1. poročilo načelstva, poročilo nadzorstva. 2. čitanje revizijskega poročila. 3. računski zaključek za leto 1934. 4. slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Stični, r. z. z n. z., se bo vršil dne 28. julija v uradnem prostoru ob 7. uri zjutraj po sledečem sporedu: 1. čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. poročilo načelstva. 3. poročilo nadzorstva. 4. odobritev računskega zaključka za leto 1934. 5. slučajnosti.

Izredni občni zbor Kmetijskega društva v Sv. Vidu nad Cerknico, r. z. r o. z., se bo vršil dne 25. avgusta 1935 ob 8. uri dopoldne v lastnem prostoru zadruga. Dnevni red: 1. prememba pravil. 2. slučajnosti.

Izredni občni zbor Mlekarske zadruga na Vrhniki, r. z. z o. z., se vrši v nedeljo dne 4. avgusta 1935 ob 1/28. uri v dvorani Rokodelskega doma na Vrhniki. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. poročilo načelstva. 3. poročilo nadzorstva. 4. odobrenje računskega zaključka za prvo polletje 1935. 5. volitev enega člana načelstva in enega člana nadzorstva. 6. zavarovanje živine. 7. slučajnosti.

Občni zbor Živinorejske selekcijske zadruga na Vrhniki, r. z. z o. z., se vrši v nedeljo dne 28. julija 1935. Dnevni red: 1. čitanje in odobrenje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. poročila. 3. odobritev računskega zaključka. 4. volitev 5 članov načelstva in 5 članov nadzorstva. 5. slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din na leto, za pol leta 12·50 Din.
Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

XIII. mednarodni zadružni dan.

Po odredbi mednarodne zadružne zveze v Londonu se je tudi letos po vsem svetu vršila proslava zadružnega dne. Za jugoslovansko zadružništvo je zadružni dan proslavila Glavna zadružna zveza v Belgradu v imenu pridruženih zadružnih organizacij in sicer v nedeljo dne 7. julija. Svečanost je otvoril predsednik Glavne zveze, notranji minister g. dr. Anton Korošec s sledečim nagovorom:

„Bratje zadrugarji! Te dni zadrugarji vsega sveta proslavljajo svoj XIII. mednarodni zadružni dan. Ta dan se proslavlja, da se lahko zadrugarji in njihovi prijatelji neodvisno od tehničnega administrativnega in prozaičnega dela, ki ga zahteva vsakdanje zadružno življenje, posvete visokim namenom in idejam zadružnega pokreta. Letos se radi svetovne gospodarske krize in radi slabih posledic, ki od nje izvirajo, po vsem svetu apelira na zadrugarje, naj se nastalih težkoč ne ustrašijo in naj ostanejo hrabri borci za zadružne ideale ter da vztrajajo v teh težkih dneh do končne zmage zadružne misli na vsej črti. Tudi mi, ki smo se danes tukaj zbrali, se pridružimo vsem geslom mednarodnega zadružnega dne. Jasno in glasno obljubljam o zvestobo zadružnim idejam, borbo za njihovo razumevanje in razširjenje in vztraj-

nost do končne zmage. A končna zmaga pomeni: Zadružni socialni red v duhu pomiritve vseh narodov med seboj.

Današnji XIII. mednarodni zadružni dan v Belgradu prirejajo pod vodstvom Glavne zadružne zveze za kraljevino Jugoslavijo 4 zadružne zveze s sedežem v Belgradu in to: Glavna zveza srbskih poljedelskih zadrug, Zveza nabavljalnih zadrug drž. nameščencev, Zveza obrtnih zadrug in Zveza zdravstvenih zadrug. Zahvaljujem se Zvezi nabavljalnih zadrug za dvorano, v kateri proslavljamo današnji zadružni dan. Pozdravljam vse navzoče zveze, vse zadrugarje in njihove prijatelje. S tem otvarjam XIII. mednarodni zadružni dan“.

Nato je referiral dr. Aleksander Jevremović, upravni član Zveze obrtnih zadrug, o ekonomskem, socialnem in kulturnem pomenu zadružnega gibanja. Za njim je tajnik Glavne zveze ing. Varga prečital naslednjo resolucijo, ki je bila soglasno sprejeta:

Ob priliki proslave XIII. mednarodnega zadružnega dne sto milijonov zadrugarjev, združenih pod okriljem Mednarodne zadružne zveze, potrjuje neomajno zaupanje v načela, ki so ideal in osnova zadružnega gibanja. Odprta so vrata za pristop novih članov brez ozira na narodnost, raso, barvo, kožo

in brez ozira na vero. To je osnovno obelježje pokreta. Avtonomija in svobodno razvijanje so bistveni pogoji za njegov obstoj. Namesto osebnega dobička služba celoti ni samo končni namen, temveč je podlaga gospodarske organizacije zadružnega pokreta in njegov najvišji cilj. Zadrugarji poudarjajo, da so prepričani v brezdvomno premoč zadružnega gospodarskega pokreta, ki je stvarno dokazal svojo odporost v krizah, ki so v zadnjih 10 letih pretresale vse gospodarsko življenje.

Zadrugarji so prepričani, da se

samo s popolnim izvajanjem zadružnih načel lahko pospeši in svetu zagotovi pravi napredek. Mednarodno zadružno sodelovanje je pogoj za odstranitev vseh zaprek, ki so nastale po vojni, ki so ovirajoč svobodni promet med narodi in državami porazno vplivale na edinstvo in solidarnost svetovne družine narodov. Zadrugarji vsega sveta so se zedinjali v nameri, da bi dokazali, da želijo mir. Oni zahtevajo zagotovitev miru kot edino odgovarjajočo osnovo za kulturno življenje in blagostanje človeštva.

Demokracija in avtoritativno vodstvo.

Minilo je približno 150 let, odkar se je začel zmagoviti pohod demokratične misli po vseh deželah z evropsko kulturo. Ni je bilo skoraj države, ni bilo naroda, ki bi se ga to gibanje ne dotikalo. Danes pa je demokracija v taki poziciji, da se mora braniti. Nove oblike protidemokratskega, diktatorskega, avtoritativnega državnega vodstva prihajajo na dan, demokratična misel se deva v nič, češ da se je preživela, da je racionalistično in liberalistično lepotilo. Na njeno mesto stopajo novi zveličavni nauki. Prememba v ocenjevanju idej, katerim so poprej pripisovali skoro absolutno veljavo, se ne kaže samo v politični sferi; v vseh področjih kulturnega in družabnega življenja je tradicija na en ali na drug način omajana in skoro povsod je najti pripravljenost za sprejemanje novih naukov in idej, čeprav so še tako malo utemeljene.

Ob tem razvoju tudi zadružništvo ne ostaja neprizadeto, kar dokazujejo zgledi v Italiji in na Nemškem. V obeh državah je zadružno gibanje doživelo premembe v svoji organizatorični strukturi in v svojem duhovnem zadržanju in te premembe so vplivale

tudi na razmerje napram zadružni ideji v teh državah.

O čemer se tu obravnava v organizatoričnem smislu kakor tudi v pogledu ideologije, je zadružna demokracija sama in s tem v zvezi dosedanje bistveno jedro zadrugne sploh.

Opisana okolnost vsiljuje vprašanje, če morda demokracija ne izvršuje svoje funkcije v zadružnem gibanju več tako, da bi jamčila resnično soodločevanje in obenem kar najboljše vodstvo zadrugne. Ali je demokracija zlasti v velikih zadrugah v resnici postala le prazna oblika, kakor to zatrjujejo marsikateri kritiki zadružnega gibanja?

Gotovo se ne more zanikati, da so to problemi, da zadružna demokracija ne rezultira brez nadaljnega iz organizacijske oblike zadrugne. Gibanje je v svojih največjih enotah zrastle do take višine, kjer se je popolnoma naravno zmanjšal pomen posameznika, kjer je vpliv njegove besede in njegove glasovalne pravice postal manjši in neznatni, nasprotno pa je vpliv in pomen zadruginega aparata postal večji. Dokler je zadruga „zveza sosedov“, kakor je to navadno pri večini

podeželskih zadrug, je problem demokracije razmeroma priprost, organizatorično se izražanju skupne volje ne ustvarjajo velike težave, mali obseg zadruginega poslovanja omogočuje, da more vsak posamezni član lahko pregledati položaj zadruge; osebno sodelovanje in vplivanje je v takih primerih veliko. Zadruga je v svoji celoti živ pojem za posameznika, zadržna demokracija se naslanja na ozke sosedske odnose, ki tvorijo podlago zadržni skupnosti.

V velikih zadrugah je stvar drugačna. Tu je demokratično soodločevanje posameznika v veliko večji meri problem organizacije in vzgoje. Pritegnitev posameznika k zadrugi, ki mu leži daleč ne samo krajevno, njegova notranja povezanost s skupno stvarjo, vzpostavitev živega kontakta med vodstvom in članstvom, postane nujna zahteva in naloga. Ta naloga stoji v zvezi z demokratičnim izborom. Brez dvoma je gotovo, da je v sedanjem času neizprosne konkurenčne boja silno veliko ležeče na tem, da si zadruga pridobi kvalificirane delavne sile. Ali more zadržna demokracija postaviti pravega moža na pravo mesto in mu odstopiti kar največjo mero lastne iniciative? Ali je morda res, kar trdi prof. Pohle v svoji knjigi „Kapitalizem in socializem“, da je namreč način konsumno-zadržnega gospodarstva po svojem bistvu uradniško upravljanje in da mora zato to gospodarstvo vedno zaostajati za pridobitnim gospodarstvom, ki ga vzpodbuda lastne koristi v viharnem tempu goni vedno naprej po poti ekonomskega napredka? (Pohlejeva knjiga je bila napisana sicer po vojni, toda pred veliko krizo; „viharni tempo na potu napredka“ se zdi dandanes kot romantičen spomin na davno izginuli svet.)

Med živim delovanjem demokracije in poslovno sposobnostjo gospodarskega aparata v zadrugi obstoji ozka zveza. Živa de-

mokracija se ne da doseči z nobenim organizatoričnim receptom, če niso za to dani pogoji v človeku samem ali če se ti pogoji vedno znova ne ustvarjajo. Ta demokracija razmišlja o porazreditvi in dirigiranju delovnih moči k skupni nalogi ravno tako kakor o soodločevanju in sodelovanju pri skupnem delu. Avtoriteta skupne naloge se prenese v vodilno avtoriteto onih, ki jim je poverjena odgovornost za izpolnitev te naloge. Prava demokracija in prava avtoriteta sta odvisni druga od druge. Prenos odgovornosti še ne utemeljuje „uradniške lastnosti“, ampak vsebuje na obeh straneh pravico do vodstva in do lastne iniciative. Tak prenos odgovornosti zahteva vodstvo in iniciativo v interesu skupnosti in socialne ideje; zato se zahteva od zadržnega voditelja več kakor od povprečnega gospodarja v zasebnem gospodarstvu, od katerega se ne terja, da bi se moral predati podjetju na tako dalekosežno nesebičen način. Pravi uradnik, birokrat, je popolnoma različen napram temu zgledu gospodarsko-socialnega voditelja. Seveda, če demokratični aparat odreveni in če se z notranjo vezjo med vodstvom in celoto zrahlja tudi zavest socialne naloge, potem narašča nevarnost nekega gospodarskega birokratizma, kakršen v ostalem tudi zasebnemu gospodarstvu ni neznan. Taka birokracija je možna tudi pri čisto formalni demokraciji; toda kjer vlada prava zadržna zavest in pravo zadržno življenje, ne najde tal za nadaljnji razvoj.

Še nekaj! Ali more demokratična volitev sploh izbrati strokovne moči, kakor jih potrebuje gospodarsko podjetje, kakršna je zadruga? Tako široka demokratična korporacija, kakor je članstvo kake velike zadruge, ne more, tako se dokazuje, ničesar razumeti o gospodarskem vodstvu velikega in zamočanega podjetja in zato tudi ne more izbrati v ta namen potrebnih gospodarskih vodite-

ljev, zlasti ker so pri volitvah na občnih zborih dostikrat merodajni drugi vidiki (n. pr. strankarsko mnenje) kakor stvarni in strokovni nagibi in dostikrat odločuje slučajna večina o teh življenjsko važnih stvareh. Če bi bila stvar taka, potem bi se dal problem izvolitve komaj rešiti. Stvar je marveč taka, da se v neposredni demokratični volitvi ne odločuje o strokovnih gospodarskih sposobnostih, vsaj ne v velikih zadrugah; v malih zadrugah pa razmere itak niso tako zapletene. Ta volitev sestavi samo legislativno korporacijo, iz katere se še le izbere pravo izvršilno vodstvo. To ne utesnjuje demokratičnega značaja zadruga v nobeni smeri in ta način volitev se je tudi obnesel. Go-

tovo ni potrebna korektura tega postopka, da bi se mesto volitev uvedel sistem avtoritativnega imenovanja, kakor so ga uvedli pri mnogih organizacijah v Nemčiji. Zadrugna demokracija je sposobna življenja in izpopolnitve. Reklo bi se zadrugam odvzeti njihov socialni značaj, če bi se hotelo jedro zadrugne demokracije — svobodne volitve — nadomestiti z imenovanjem, ki bi se izvršilo od zunaj, ne glede na to, da ta oblika izvolitve na noben način ne daje večjega jamstva za resnično vodstvo. Vodstvo namreč je zavisno v prvi meri od pripravljenosti, slediti voditelju. Taka pripravljenost pa obstoji trajno samo pri demokratični soodgovornosti in soodločevanju.

Položaj italijanskega združništva.

V „Mednarodnem združnem pregledu“ priobčuje prof. dr. Vincenzo Giuffrida iz Rima zanimiv članek o položaju združništva v fašistični korporativni državi. Pisec je sedaj član državnega sveta. Že opetovano se je ugotavljalo, da kaže italijansko združništvo pravo voljo do življenja in da uživa celo državno podporo. Iz tega je razvidno, da so v italijanski korporativni uredbi države združništvu pridržane še različne naloge poslovnega značaja. Dejstvo, da izvršujejo zadruga pomembna opravila za ustvaritev reda v gospodarskem življenju države, je pač tudi v Italiji prispevalo k temu, da se združništvu priznava, da je vredno podpiranja.

V svoji razpravi pravi pisec:

Če se napravi bilanca za 12 let fašistične vlade, se najde sledeče: 1. Zakonodaja je z ozirom na ustanovitev in poslovanje zadrug po trgovskem pravu ostala skoraj neizpremenjena, izvzemši odredbe glede osebnih deležev, ki skupaj ne smejo

presežati najvišje vsote 30.000 lir. 2. Olajšave za oddajo in druge ugodnosti pri oddajanju javnih del so ostale neokrnjene. 3. V sindikalističnem redu so zadrugarje uvrstili v organizacije delodajalcev ali v organizacije delojemalcev, primerno njihovi naravi, njihovemu značaju in njihovemu delovnemu področju, toda pod pogojem, da se napravi delovna pogodba, dočim so se pomožna, vzgojna in izobraževalna dela itd. odkazala združnim zvezam, ki so jih priklopili fašistični narodni zvezi zadrug (Ente Nazionale Fascista per le Cooperative). 4. Nadzorovalne pravice države nad vsemi vrstami zadrug so se enakomerno povečale. 5. Kmetijske kreditne zadruga so zakonito uredili in so pospeševali kmetijske nabavne in prodajne zadruga (konzorcije). 6. Likvidiranje manj sposobnih združb delovnih zadrug so olajšali, toda najvažnejše konsumne zadruga so na novo uredili in jih podpirali.

Statistika našteva dandanes v Italiji približno 20.000 zadrug, od katerih pripada ve-

čina osrednji državni zvezi (Ente Nazionale). Te zadruge pripadajo 9 podzvezam, ki obsegajo: 3338 konsumnih zadrug, 1269 produktivnih in delovnih zadrug, 864 stavbnih zadrug, 506 kmetijskih zadrug itd.

Ako se upošteva razvoj združništva pod vlado fašizma, se zdi, da je upravičena ugotovitev, da je bilo poslovanje konsumnih zadrug v primeri z gospodarskim položajem normalno, da se pri produktivnih in delovnih zadrugah opaža lahko nazadovanje, dočim so se kmetijske zadruge pomnožile.

Konec strankarskih bojev je povzročil, da so bile zadrugam dninarjev (braccianti) odtegnjene one olajšave, če ne predpravice, ki so jih krajevne uprave dovoljevale za volilne namene ob oddajanju javnih del in oddajanju kmetijskih zemljišč raznih dobrodelnih ustanov v zakup.

Na drugi strani pa je pospeševalna politika v prilog kmetijstva, ki jo je zasledovala fašistična vlada, dala kmetijskemu združništvu novih pobud. Najvažnejša organizacija, narodna zveza kmetijskih konzorcijev (federazione nazionale dei consorzi agrari) dobavlja sedaj kmetijstvu 50 % gnojil, v nekaterih provincah celo 80 %. Ta zveza ima tovarne za dušik, na katere odpade petina teh pridelkov v deželi in vsako leto izvozi 60.000 kvintalov kmetijskih pridelkov itd.

Dalje je omeniti naslednje organizacije: 3000 kmetijskih kreditnih zadrug, 3500 združnih mlekarn in sirarn z okoli 250.000 člani, 142 kletarskih zadrug s kapaciteto 1 milijona hl, 157 zbiralnic.

Vendar je tudi v kmetijstvu produkcijski sektor manj naklonjen združništvu. Dejansko se namreč združništvo premalo uporablja pri velikih naporih na polju melioracij in notranje kolonizacije, ki jih izvaja fašistična vlada in ki izkazujejo v Litoriji tako velike uspehe. Kolektivna zakupna zemljišča, ki so mogla v povojni dobi izkazati ogro-

men razvoj in ki so bila kasneje trdo prizadeta zaradi padca cen za kmetijske pridelke in zaradi političnih izprememb, precej nazadujejo. Sedaj obstoji le še 399 zadrug te vrste, ki obdelujejo 115 000 ha zemlje kolektivno.

Kakšni so bodoči odnošaji med korporativnim redom in združništvom?

Gotovo je, da obstoje med obema značilne skupne lastnosti.

Oba predstavljata krepke in konstruktivne ideje, ki imajo namen v naporih in v boju spraviti ljudstvo k napredku.

Oba zahtevata zase pravico, da ustvarjata gospodarski red, toda na etični in socialni podlagi. Oba se pozivata ne samo na interese, ampak tudi na vero. Tudi nameni so enaki, kajti združništvo kakor tudi fašistični red si prizadevata, da bi zboljšala materialne in duhovne življenjske pogoje širokih mas.

Namen korporativnega režima je Mussolini v svojem govoru milanskim delavcem 6. oktobra 1934 opisal tako-le: „Korporativna rešitev pomeni lastno disciplino v produkciji, ki je poverjena proizvajalcem, t. j. delodajalcem in delojemalcem. Namen režima na gospodarskem polju je uresničenje najvišje socialne pravičnosti za vse italijansko ljudstvo. Socialna pravičnost pomenja zasiguranje dela in enakih plač, pravi dom, ona pomeni možnost za razvoj in izpopolnitev.“

Toda — tako se vprašamo — ali ni to tudi namen združnega gibanja?

Sorodstva in odnošajev med korporativizmom in združništvom ne morejo izbrisati razlike, ki se nahajajo, razlike ne samo v strukturi in v metodah, temveč tudi v duhu. To so načelni nazori, metode, ideali, vsled katerih se nekaterim oba sistema zdita različna, če ne nasprotna.

Kakšna bo bodočnost združništva v korporativni državi? To je zadnja točka, ki je vredna, da se omeni,

Glavni tajnik državne narodne zadrúžne zveze Labadessa je mnenja, da more v nekaterih slučajih korporativni red, ki se giblje v istem pravcu kakor zadrúžništvo, doseči, da bo delovanje zadrúžništva postalo odvišno. Teoretično se temu ne da oporekati.

Uresničenje korporativnih prizadevanj je dejansko poverjeno avtoriteti države, njenemu izvršilnemu aparatu, politični moči enotne in ekskluzivne stranke kakor jo predstavlja fašizem. Toda ne samo njim. Tako uresničenje more dejansko pomeniti tudi konstruktivno reorganizacijo različnih delov gospodarskega življenja. Za primer bi lahko služilo, da je država začasa vojnega gospo-

darstva uveljavljala ne samo svojo voljo in svoje zapovedi, ampak je tudi praktično posegala v gospodarstvo, ko je izvestne dele produkcije ne samo disciplinirala in koordinirala, ampak je prešla k direktnemu gospodarskemu udejstvovanju, bodisi naravnost ali s tem, da je prenesla svojo moč na organe, ki jih je ustvarila ali jih pospeševala.

V tem slučaju se zdi, da je zadrúžništvo najbolj pripraven organ, ki naj posluje na gospodarskem polju v interesu splošnosti, tako na podlagi svoje strukture kakor tudi na podlagi duha, ki ga preveva, ker smatrajo zadruge gospodarsko delovanje kot socialno službo.

Davki v dravski banovini.

Finančno ravnateljstvo je sestavilo pregledno in splošno statistiko o državnih davkih, ki jih je Slovenija pri 35 davčnih upravah plačala v preteklem letu, kakor tudi pregled, v koliko so bili ti davki predpisani. V Sloveniji je zaznamovanih v davčnih glavnih knjigah 409.418 davčnih zavezancev za davke. Nekateri zavezanci plačujejo po več vrst davkov.

Za vseh deset vrst neposrednih davkov je bila lani Slovenija obremenjena za celotno 342.676.676·30 Din (všet je tudi davčni zaoštanek za leto 1933), od tega zneska odpade Din 233.269.906·33, ki jih nosijo davkoplačevalci sami in 109.406.769·97 Din, ki se prevalijo na konzumenta.

Zemljarino, ki je bila lani določena na 31.481.810 Din, plačuje pri nas 344.838 davkoplačevalcev, dalje **zgradarino**, predpisano na 31.551.972·38 Din, 64.224 zavezancev. **Splošna pridobnina** je bila predpisana z 42.047.004·45 Din, pridobnina 1 prodajalca srečk na 824, pridobnina zavarovalnih agentov na 291.142, pridobnina potujočih obrtov (sejmarji in krošnjarji) na

65.886·58, pridobnina potujočih agentov in trgovskih potnikov na 312.000 Din. Splošno pridobnino je plačevalo 37.593 oseb, dalje je bilo 867 zavaroval. agentov, 983 sejmarjev in krošnjarjev ter 330 trgovskih potnikov, Rentnino, odmerjeno na 3.536.940·90 Din, je lani plačevalo 18.798 privatnih rentnikov. Denarnim zavodom — 613 po številu — je bila predpisana rentnina v znesku 7.053.098·85 Din. Družbeni davek, ki je bil odmerjen samo za leto 1933 in nazaj v znesku 9.030.583·93 Din, je plačalo 254 družb, ki so obvezane polagati javne račune, tako razne delniške družbe in podjetja. Davek na dividende je bil odmerjen le na Din 488.384·55. Doprinos k splošnemu davku za l. 1933 je bil predpisan z 99.633·75 Din. Vojnico plačevati je obvezanih 23.149 davkoplačevalcev. Dolg vojnice za leto 1933 znaša 974.311·09 Din, predpis za 1934 pa 666.050·40 Din.

Uslužbenski davek. Zanimivo je poglavje o uslužbenskem davku. Pri 12.234 delodajalcih je bilo lani zaposlenih 66.642 uslužbencev. Privatnim uslužbencem je ta

davek predpisan v znesku Din 18,993.913·43, v markarnicah in davčnih kartah 2,278.242·60 Din, državnim uslužbencem pa je bil določen na 18,715.189·68 Din. Torej je lani uslužbenski davek znesel 39,987.345 71 Din.

Poslovni davek. Z davkom na poslovni promet je bilo lani obremenjenih 21.114 davkoplačevalcev. Tu se razlikujejo „knjižgaši“ in „pavšaliranci“. Knjižgaši so oni ki imajo nad 1,350.000 Din letnega prometa, pavšaliranci pa oni, ki plačujejo pavšalni poslovni davek. Splošni poslovni davek je znašal 11,101.109·68, skupni pavšalni poslovni davek 4,461.589·06, skupni poslovni davek knjižgašev 61.327.352 96 Din, skupni poslovni davek od klavnic 4,080.124 33, po trošarinskih dnevnikih 1,369.142·91, poslovni davek plačan na carinarnicah 33,724 207·87 in davek od raznih dobav 1,038.565·72 Din. **Celotni predpis poslovnega davka je znašal 117,102.092·53 Din.** Luksuzni davek sta plačala 302 davkoplačevalca, odmerjen je bil na 9,234.186·84 Din.

Le 825 samcev je bilo obvezanih plačevati **samski davek**, določen na 270.357 Din. Ta davek plačujejo samski davkoplačevalci, ki so zavezani plačevati zemljarino, zgradarino, splošno pridobnino in rentnino.

Dejansko je bilo lani plačano na vseh omenjenih, predpisanih davkih in sicer:

a) pri davčnih upravah **240,117.244·12 Din** in b) pri carinarnicah (poslovni in luksuzni davek) **36,013.682·87 Din**, torej je bilo lani skupaj **276,130.926·99 Din plačanih davkov**, ter je koncem leta 1934 znašal **davčni zaostanek 66,545.749·31 Din**, dočim predlanskim 48,781.350 Din.

Na državnih taksah je bilo plačano Din 41,350.192·45, na 5% kontrolni taksí Din 138.614·58. Na državni trošarini pa 22 milj. 706.930 Din.

Davčne rubežni in drugo. Lani je bilo uvedenih 195.232 rubežni na premočnine za

neplačane davke v znesku Din 105,193.727. **Do prodaje zarubljenih predmetov pa je prišlo le v 6067 slučajih za 13,518.630 Din.** Realnih eksekucij je bilo lani pri raznih sodiščih zaznamovanih 1651 za 10,485.978 Din neplačanih davkov.

V Ljubljani sami je bilo lani 12.251 mobilijarnih eksekucij za 31,331.581 Din. Le 3745 ljubljanskim davkoplačevalcem so bili na dražbi prodani razni zarubljeni predmeti za kritje neplačanih davkov v znesku 10,186.270 Din. Le proti 18 ljubljanskim hišnim posestnikom je bila predlagana realna eksekucija za vsoto Din 864.385.—. V ljubljanski okolici so bile 14.340 davkoplačevalcem zarubljene razne premočnine za davke 4,508,286 Din, do prodaje pa je prišlo le v 123 slučajih za 247.656 Din, dočim je bila pri 235 posestvih uvedena realna eksekucija za 918.784 Din.

*

Dodatno k tem številkam navajamo še podatke o tem, koliko je plačala Slovenija neposrednih davkov po davčni reformi iz leta 1928, ki je stopila v veljavo 1. jan. 1929. Povprečno je znašal delež Slovenije na donosu neposrednih davkov v letih od 1929 do 1934 11·2%, kar je znatno več, kot znaša delež Slovenije pri številu prebivalstva, kajti po ljudskem štetju iz leta 1931 znaša delež dravske banovine na številu vsega prebivalstva v državi 8·2%. Rekli nam bodo da je v teh številkah obsežen tudi davek na poslovni promet, ki se plačuje pri uvozu na ljubljanski carinarnici, pa ga faktično plačujejo odjemalci po vsej državi. Če tudi ta moment upoštevamo, dobimo samo nekaj milijonov poslovnega davka, ker se gotovo več kot polovica po slovenskih carinarnicah uvoženega blaga konzumira v Sloveniji in bi odbitek odstotek plačil Slovenije le malo zmanjšal, za nekaj desetlin odstotka, tako da celotne slike ne moremo spremeniti,

Pregled nam kaže naslednja tabela:

	vsa država milj. Din	Slovenija milj. Din	Slovenija v %
1929	2.005.8	205.2	10.2
1930	2.323.4	225.9	9.7
1931	1.771.9	199.9	10.2
1932	1.676.3	225.0	13.4
1933	2.141.0	248.7	11.6
1934	2.201.7	276.1	12.1

Za naše davkoplačevalce je važna tudi tabela, ki jo tu prinašamo, namreč glede donosa posameznih vrst neposrednih davkov. Predvsem pada v oči veliko povečanje pridobnine, dočim je družbeni davek, ki se odmerja na podlagi bilanc delniških družb, padel zaradi izgub, ki jih izkazujejo te bi-

lance, za približno polovico. Tudi donos uslužbenkega davka je narastel, všteti je tu tudi posebni doprinos.

Donos posameznih davčnih vrst je bil naslednji (v milj. Din):

	1931	1932	1933	1934
davek na poslovni promet	51.0	66.0	103.9	117.6
pridobnina	29.1	23.3	25.6	42.7
uslužben. davek	48.95	23.7	36.1	40.0
zgradarina	22.2	24.0	30.05	31.55
zemljarina	30.6	22.8	30.1	31.5
družbeni davek	22.0	23.7	18.2	9.0
rentnina	11.2	10.95	10.5	10.6
luksuzni davek	—	0.46	9.6	9.2

Kmetško pismo o sedANJI gospodarski stiski.

V smislu pravilnika k novi uredbi o kmečki zaščiti z dne 25. marca 1935 so sestavile zadružne zveze v Ljubljani odplačilni načrt, po katerem naj bi kmetje odplačali svoje dolgove. Napraviti je bilo treba tak načrt, da imajo naše posojilnice sploh neko podlago, kako postopati nasproti svojim dolžnikom. Vsi vemo, da sedanja uredba o zaščiti kmetov ne zadovoljuje ne zadrug in ne kmetov samih. Zato tudi noben odplačilni načrt, ki se naslanja na to uredbo, ne more popolnoma zadovoljiti. Če kmet nima dohodkov, ne more plačati ne dolga in ne obresti. In če posojilnica ne more od kmetov ničesar izterjati, tudi vlagateljem ne more ničesar plačati.

V zvezi z objavo takega odplačilnega načrta o plačevanju kmečkih dolgov pri posojilnicah smo prejeli zanimivo pismo kmečkega posestnika, ki slika današnje stanje kmečkega prebivalstva. Priobčujemo iz tega pisma nekaj odstavkov, da ostanejo za spomin, kako se je godilo našemu kmečkemu

ljudstvu v letih strašne gospodarske in denarne krize.

„Tisti, ki imajo vloge, so seveda za to, da se vloge čimprej vrnejo. Tako je bilo pri nas in tako je bilo drugod. Glavno besedo hočejo imeti vlagatelji. Nihče pa noče vprašati, kako naj se vrne. Nihče ne pomisli, da so sedaj čisto druge razmere kot so bile takrat, ko je nastalo največ dolgov. Bilo je v letu 1927 do 1929. Kmet je prodal par volov za Din 15.000 —. Ker mu ni bilo treba kupiti drugih, je dal denar v hranilnico. Drugi kmet je imel nesrečo, moral si je izposoditi denar, da je kupil par volov. Prvi je dobival 5 1/2% obresti, ki so se mu izplačevale ali pripisovale k glavnici, drugi pa je vole krmil, plačeval obresti po 7% in zgubljal. Voli, ki so bili takrat 15.000 Din, so danes 3.500 do 4000 Din. Prvi kmet vlagatelj dobi sedaj za isti denar, ki ga je takrat vložil, štiri pare volov poleg obresti, ki jih je dobival brez truda. Drugi pa se je trudil in ima sedaj dolg in vole s četrtinsko vrednostjo. Kdo je

tega kriv? Vendar ne kmet, ki je prišla nanj ta nesreča. Kje je v tem slučaju pravičnost? Podobnih slučajev je polno, da je moglo priti do tolike zadolženosti kmetov. Nemali vzrok so tudi previsoke obresti. Vse je šlo za visokim zaslužkom, zato pa ta polom. Tudi banke in hranilnice nosijo pri tem krivdo.

Kaj sledi iz tega? Po pravični in zdravi pameti to, da morejo tako kot je padla cena živini, zemljiščem in drugim proizvodom, pasti tudi kmečki dolgovi. Zato se tudi vlog ne bi moglo izplačati, če hočemo držati ravnopravnost v tisti vrednosti, kot so bile l. 1927. Ni tega zakrivil kmet dolžnik. Vsi naj enako nosijo težo razmer, drugače ne more nikdar priti do prave zadovoljnosti.

Prvo je rešiti vprašanje, kaj more kmet plačati. Potem se naj delajo šele načrti za odplačevanje. Kar je mogoče, bo vsak pameten kmet rad plačal. V sedanjem gospodarskem stanju pa je odplačevanje dolgov kot je zamišljeno, nemogoče. Par obrokov se bo izsililo in iztisnilo iz kmeta, toda če bo kmet prodal svojo živino, les in vse drugo, kar bi v gospodarstvu pravzaprav ne smel, če noče uničiti sam sebe, potem tudi iz njega ne boste ničesar več mogli

iztisniti. Njegova življenjska sila bo uničena. Hlev bo prazen, gozd izsekan, zemlja izčrpana, kje je potem mogoče govoriti o bodočnosti kmečkega stanu. Zdi se mi, da mestni gospodje z rednimi plačami, četudi so bile morda okrnjene, lahko z njimi redno računajo in uravnajo svoje potrebe. Kmetu pa danes manjka najpotrebnejše in ne ve kako uravnati svoje vsakdanje življenje. Tudi v okolici mest že še gre. Vsaka reč se že še da kako prodati. Gorje pa tistim, ki so od mest oddaljeni. Prodati ne more skoro ničesar, če pa kaj proda, mora dati za slepo ceno. In naše delo? Od štirih zjutraj do devetih zvečer trdo delo brez zadostne hrane. Ko pa je treba kupiti obleko ali plačati davek, pa mora prositi oderuhe na posodo. Tako je naše stanje.“

Taka in podobna pisma kot je gornje, bi mogel napisati danes vsak naš kmet. Obupne so te razmere. Prepričani pa smo, da se bodo zboljšale in da bo mogoče z dobro voljo najti pota, da bo rešen kmet svojih dolgov in da bodo rešeni tudi naši denarni zavodi. Pomnili pa bomo za dolgo dolgo dobo, v kakšnih razmerah je živel naš kmet in s kakšnimi težavami se je borilo naše kmečko združništvo.

Gospodarske stiske v starih časih.

Izrek znanega modrijana, da ni pod solncem nič novega in da se vse ponavlja, velja tudi za gospodarsko življenje. Vendar pa gospodarske stiske in težave prejšnjih časov niso tako znane kakor drugi zgodovinski pojavi.

Že v prastarih dobah so poznali gospodarske polome in padec cen. Neke vrste moratorija obravnava že hammurabi, najstarejši doslej znani zakonik sveta. V tem zakoniku je rečeno: „Ako ima kdo obrestljiv

dolg in obišče neurje njegovo polje, ako je bila njegova setev uničena ali ako žito ne raste zaradi pomanjkanja dežja, potem naj ne da svojemu upniku nobenega žita, naj zmehča svojo dolžno tablico in naj ne plača obresti za dotično leto.“ Z drugimi besedami povedano, to je bil enoletni moratorij za kmečke dolžnike, kakor bi danes rekli.

Kot vzrok za današnjo krizo se med drugimi vzroki navaja tudi padec cene srebru. Tudi tak valutni polom ima v zgodovini

svoje predhodnike. V starem Egiptu so imeli pod vladu Ptolomejcev pravi pravcati polom v bakru. Razmerje cene zlata do cene srebra je bilo že tedaj 1 : 15^{1/2}, in to je bila relacija, ki je segala še v novejši čas, cena bakru pa je imela drugačno usodo. Ob začetku ptolomejske dobe je bilo razmerje cene srebra in bakra kakor 1 : 120. Malo desetletij nato je padla cena bakru na eno tretjino, kasneje pa celo na eno četrtno prejšnje cene, potem ko so v prometu zahtevali znatno naplačilo za srebro.

V pokrajini med Eufratom in Tigrisom so že davno poznali denarno gospodarstvo in izposojila, kar dokazujejo stari babilonski teksti iz četrtega stoletja pred Kristusom. Denar je bil pa tedaj zelo drag; obresti niso zahtevali nič manj nego 33·5 odstotkov. V starem Egiptu, predno ga je osvojil Aleksander Veliki, je bil vdomačen takozvani sistem velikih hišnih gospodarstev, ki so bila navezana sama nase in so predstavljala zaključene gospodarske enote. Pred vsem je tu omeniti gospodarstvo kraljev, ki je uživalo božjo čast. Kralj je dobival del vseh deželnih pridelkov. Istotako so se verska svetišča polagoma razvila v močne gospodarske centrale z obsežnimi zemljišči, celimi mesti in trgovskim ladjevjem. Tudi v stari Babiloniji so imeli žitna skladišča in blagovne zaloge kot stalno napravo in na blago v skladiščih je bilo mogoče dobiti posojilo. Da bi si pomagali preko časa med setvijo in žetvijo, so že tedaj kmetje imeli navado, da so svojo žetev zastavljali pri javnih in zasebnih zastavljalnica. V novobabilonski dobi se je pojavljala že močna zasebna konkurenca, ko so se ukrepila zasebna podjetja. O teh zasebnih podjetjih je znano, da so opravljala obsežne trgovske posle z denarjem in blagom. Zasebnikom in vladarjem so dovoljevala posojila, plačevala so denar na račun svojih klijentov tretjim osebam,

posojala so denar na obresti in so dajala v najem skladišča. Kakor dokazujejo Ciceronova pisma, so v starem veku poznali tudi žiro. Ko se je razprostrla rimska svetovna država, katere finance in gospodarstvo so se naslanjale na grške pridobitve, so orientalski narodi izgubili svojo gospodarsko premoč. Propast antike je pomenjala gospodarsko nazadovanje, kajti z razsulom rimskega cesarstva je svet padel nazaj v primitivno naturalno gospodarstvo, ki je potem obstajalo še mnogo stoletij.

Umetno znižavanje cen, kakor so ga pred kratkim izvrševali na Nemškem, z zasilnimi odredbami, istotako staremu veku ni bilo nepoznano. V Šparti n. pr. so po končani peleponeški vojni proglasili preki sod nad vsemi trgovci, ki so hoteli ljudstvo izkoriščati. V starem Rimu je Cezar izdal odredbo za znižanje cen in Marij in Sula sta znala z grožnjami ponovno izsiliti, da se je žito prodajalo ljudstvu poceni. Kasneje je francoski kralj Henrik IV., ki je želel, da bi vsak podanik imel ob nedeljah kokoš v loncu, z drastičnimi sredstvi provedel znižanje cen za najvažnejša živila. Friderik Veliki je znal na Pruskem z modro carinsko politiko izsiliti, da so se pocenile neznosno drage življenjske potrebščine. Drugačno sliko nam nudijo krize v zadnjih stoletjih. Ko je na Angleškem vsled Napoleonovih vojn l. 1825 v enem mesecu propadlo 70 bank in je 10.000 delavcev prišlo ob kruh, so prvokrat pripeljali ameriško žito v Evropo. Spodnja zbornica je s tem prisilila žitne špekulante, da so znižali svoje cene. Občutno znižanje cen je bilo prineslo tudi leto 1875. V viharjih sejah so v državnem zboru v Berlinu obravnavali visoke cene za žito in druga živila. Iz najnovejše dobe bodi omenjeno le delovanje vojnih uradov proti oderuštvo.

Beg kapitala, to navidezno pridobitev našega časa, so poznali tudi že v starem

veku. Ravnatelj berlinskega novčnega muzeja razlaga najdbo zlatega zaklada na nekem otoku v marmarskem morju tako, da ga je dal lastnik prenesti iz tedanjega Bizanca, ki ga je ogrožal Aleksander Veliki. Ta „domoljub“, ki mu je pripadal zaklad, se v političnem oziru najbrž ni počutil kaj dobro in se je bal, da bodo posegli po njegovem premoženju. O zanesljivosti domačih oblastev njegovo mnenje najbrž tudi ni bilo posebno ugodno in je zato preselil svoje premoženje. Dandanes se to izvaja v velikem obsegu.

Gospodarska kriza, ki sedaj nadleguje ves svet, je imela v Evropi tudi že svoje predhodnike. Kriza v l. 1856 in 1857 je bila v mnogem oziru podobna današnji, čeprav je niso dan za dnem spremljale take zaostritve, ki nas vedno znova presenečajo. Vzrok so tedaj bile dobre letine, ki so prinesle močno preobilico živil in sirovin, nadalje pa tudi ogromne izpremembe v tehniških delovnih metodah (prehod od rokodelskega obratovanja k tovarniškemu), kar je silno povečalo proizvodjalne možnosti, slednjič pa tudi izboljšanje v kmetijski produkciji. K temu se je pridružilo povišanje plač in mezd do 30 %, ki ga je povzročilo povečano pridobivanje zlata in visoka prosperiteta. To je bilo vzrok, da se je konzum zelo povečal. Pozabiti se tudi ne sme beg kapitala čez Atlantsko morje v Ameriko, kjer je bil evropski denar v produkciji sirovin dobro naložen. To pretakanje kapitala je imelo za posledico take motnje v gospodarstvu, kakor so jih imela plačila reparacij in vojnih dolgov. Cene sirovinam so močno poskočile in so vlekale nov kapital v te gospodarske panoge. Kriza je potekala podobno kakor dandanes: padec cen za sirovine, padec kurzov za delnice in s tem v zvezi polomi bank, falitnost industrijskih podjetij in splošno ohromljenje v gospodarskem življenju in iz-

menjavanju blaga. Možnosti za kredit in diskontiranje ni bilo več. Leta 1857 je bilo treba za premaganje krize državne pomoči, slično kakor se poroča dandanes o akcijah za podpiranje bank na Nemškem, v Avstriji, Franciji, Italiji in na Švedskem. Države pa so morale poleg bank ščititi tudi druga zasebna podjetja. Prizadete dežele so se kakor dandanes posluževale kreditne pomoči iz držav, ki niso nič trpele ali so trpele le malo. Kriza l. 1856/57 je nehala, ko se je kapital zaradi polomov potegnil iz prenapoljenih produkcijskih panog. Letine so zadovolvale, plače so upadale, prekomorski beg kapitala je naravno prenehal, ker je bila prestala prosperiteta v produkciji sirovin. Zlorabe v denarništvu in kreditu so popolnoma izginjale in tudi ogromne zaloge so bile polagoma izrabljene ali primerno porazdeljene po svetu, kratkomalo, vrnilo so se normalne gospodarske razmere, česar si tudi dandanes tako goreče želimo.

Medtem so bile nastopile še velike težave v valutarnih razmerah posameznih držav. Devizni promet v Evropi od države do države se je moral podvreči znatnim omejitvam. Devizne naredbe, brez katerih ni menda nobena država, kakor tudi klirinške in kompenzacijske pogodbe, kakor so jih med seboj sklenile in deloma tudi že odpravile razne države, in ki so predstavljale nekake medsebojne trgovske menjalne dogovore, imajo v zgodovini tudi svoje predhodnike, zlasti v bivši Avstriji. Seveda so bile te zasilne odredbe izdane v času zelo primitivnih trgovskih in prometnih oblik, toda kot ovire so jih že tedaj težko občutili. V najstarejših mestnih pravih babenberških vojvod iz časa okoli l. 1299, v pravu mesta Ens in Dunaj, nahajamo med drugim naslednje določbe: trgovci, ki so svoje blago prevažali navzdol po Donavi in so na Dunaju imeli svoje podružnice, v katerih so prodajali navoženo blago,

so bili zavezani ves prejeti zlati in srebrni denar oddati vojvodskemu dvornemu uradu, predno so odpotovali. To je povzročilo, da se je trgovina posluževala le menjalnih oblik, blagovnega kliringa, samo da se blago ni zamenjavalo neposredno, ampak se je najprej prodalo za denar, in za ta denar so

zopet nakupili avstrijsko blago. Zanimivo je, s čim so utemeljevali to zasilno odredbo: če bi ne bilo take odredbe, bi se bilo bati, da bo denar stalno odtekal iz dežele, zlasti iz vzhodnih delov in potem bi nastalo v prometu preveliko pomanjkanje plačilnih sredstev.

Zvezine objave.

Telefonska naročnina. Po novem pravilniku o notranji telefonski službi in telefonski tarifi z dne 7. februarja 1935 so direkcije pošte in telegrafa dne 1. julija 1935 na novo uvrstile svoje naročnike v petero skupin. Najvišja naročnina se pobira v I. skupini in se potem znižuje od skupine do skupine. V I. skupino spadajo podjetja, ki imajo mnogo telefonskih razgovorov, kakor n. pr. banke in njihove podružnice, denarni zavodi, zavarovalne družbe, tovarne, trgovine na veliko itd. Zadruga in udruženja za vzajemno pomoč na zadružni podlagi so uvrščene v IV. skupino.

Navzlic temu je direkcija pošte in telegrafa v Ljubljani mnoge zadruga, zlasti kreditne, uvrstila v I. skupino, češ da so to denarni zavodi. Pri tem se sklicuje na nek odlok ministrstva, p. t. št. 13893, po katerem bi v IV. skupino spadale samo zadruga kmetovalcev, delavcev, invalidov, malih obrtnikov in sploh zadruga gospodarsko slabih. Drugim zadrugam pa da se mora naročnina odmeriti na podlagi njihovih pravil, kapitala, delavnosti in delokrogu.

Zadružna zveza je potom Glavne zveze že 16. maja intervenirala pri ministrstvu, naj se pravilnik tako uporablja kakor je izdan, t. j. da pridejo vse zadruga v IV. skupino. Sedaj je Zadružna zveza ponovno posredovala v tej zadevi. Upajmo, da bo intervencija uspela.

Zadružništvo v državi.

Vinarsko produktivno zadružništvo. V razpravi „Racionalizacija v vinarstvu“ piše inž. Ivo Zupanič:

„K racionalizaciji celotnega vinarstva spada še vinarsko produktivno zadružništvo. Tako produktivno zadružništvo je koristno v dobi ugodne gospodarske konjunktore, edina možnost napredka vinarske panoge pa je posebno v manj ugodnih gospodarskih prilikah, zlasti tam, kjer prevladuje mali vinogradnik. Produktivna zadruga vodi po enotnih načrtih produkcijo v okolišju svojih članov zadružnikov s tem, da diktira svojim članom trsni izbor, da določa način obdelovanja, roke škropljenja in zatiranja škodljivcev, zlasti pa čas in način trgatve. Racionalna produktivna zadruga prevzema od članov zrelo grozdje, ga predela v zadružni kleti v mošt in kletari kot večje podjetje s strokovno dobro usposobljenim osebjem in vzgaja za trg potrebne vinske tipe prvovrstne kakovosti. Produktivna zadruga prevzema od vinogradnika skrb in delo, pa tudi odgovornost za vino, vinogradnik pa lahko dobi od zadruga tudi posojilo za vinogradniške potrebščine na račun grozdja, ki ga da ob trgatvi v zadruga.“

Ko bo racionalizacija vinarstva izvedena v polni meri, bo vinarsko produktivno zadružništvo postalo mejnik in prehod našega vinarstva v boljšo dobo.

Zveza zadrug za poljedelski kredit je imelo pred kratkim v Belgradu svojo glavno

skupščino. V svojem poročilu je predsednik omenjal, da napadajo že nekaj let sem naše zadrugištvo gotovi zajedavci, ki bi radi izpremenili zadrugišne organizacije v sredstvo svojih političnih in osebnih ambicij. To se mora na vsak način preprečiti.

Po poročilu upravnega odbora obstoji v naši državi 1490 zadrug za poljedelski kredit, ki so včlanjene pri 5 banovinskih zadrugah: v Beogradu 302, v Zagrebu 219, v Nišu 334, v Sarajevu 341 in Skoplju 294. Napram lanskemu letu se je število zadrug povečalo samo za eno, pri tem pa je istočasno padlo število zadrugarjev za 2500 članov, premoženjsko stanje zadrug pa je ostalo skoro neizpremenjeno. Rezervni fondi banovinskih in krajevnih zadrug za poljedelski kredit so znašali koncem leta 1934 Din 10,706.287.99, t. j. za Din 1,472.202.44 več kakor prejšnje leto. Članski deleži pa znašajo Din 19,415.862.05 ali za okrog Din 210.000 manj kakor prejšnje leto.

Hranilni vložki so se povečali skupno za Din 3,370.042.19 na Din 38,570.324.26. Celokupni promet je znašal lansko leto Din 223,909.430.82. Poslovno leto se je zaključilo s prebitkom v znesku Din 75.890.42.

Delegat Dimitrije Ljotič je izvajal, da se zadrugištvo brezdvomno nahaja v krizi. Toda ne sme se misliti, da živi zadrugištvo ločeno od ostalega gospodarskega življenja in da se samo ono nahaja v krizi. Tudi zadrugištvo je zajeto v splošno narodovo življenje in njegova bolezen se je pojavila kot posledica splošnega obolenja narodnega in družabnega organizma.

Če pogledamo samo številčno stanje našega zadrugištva, bi bili lahko zadovoljni. Mi imamo veliko, da ne rečemo ogromno število zadrug. Toda če pogledamo na eni strani število zadrug, na drugi strani pa delo v teh zadrugah, vidimo, da to število ne odgovarja dejanskemu položaju. Obstoji

ogromno število zadrug samo na papirju. Osnovane so bile zadruge, ki sploh niso nikdar delovale, ali pa so delovale le nekaj časa, potem pa so z vsakim delom prestale. S takimi mrtvimi zadrugami, katerih je zelo veliko število, se ne moremo postavljati. Lahko pa se trdi, da je tretjina zadrug, ki so včlanjene pri Glavni zvezi srbskih zemljodelskih zadrug mrtva.

Ljotič je nadalje izjavil, da tudi z delom v zadrugah, ki delujejo, ne moremo biti zadovoljni. Nekateri poedinci niso vredni, da bi bili zadrugišniki. Zasebno kapitalistično podjetje event. še prenese, da ga vodijo nepošteni ljudje, nikakor pa ne more tega prenesti zadrugišno gospodarstvo, pri katerem igra najvažnejšo vlogo ravno osebna kakovost onih, ki ga vodijo in sestavljajo. Zaradi tega mora poslovanje zadrug država strogo nadzorovati, to nadzorstvo pa mora biti usmerjeno tja, kjer je v resnici potrebno in ne tja, kjer je vse v redu.

V resoluciji, ki je bila soglasno sprejeta, se priporoča organizovanje zadrugištva po krajevnih in plemenskih vidikih, po tipih in vrsti poslovanja. Zahteva se tudi enoten zadrugišni zakon. Kreditno zadrugištvo mora tudi še nadalje ostati središče vsega zadrugišnega gospodarskega organizma. V svrhu čim hitrejšega zbiranja zadrugišnega kapitala naj tudi država v zvezi s svojimi denarnimi zavodi preskrbi zadrugam čim cenejši, po možnosti popolnoma brezobrestni kredit. Vprašanje kmečke razdolžitve naj se definitivno reši in izvede sanacija splošnih gospodarskih razmer v državi po splošnem gospodarskem načrtu za celo državo.

Zveza slovenskih zadrug v Ljubljani je imela ob koncu leta 1934 367 včlanjenih zadrug. V okolišju okrožnega sodišča v Ljubljani ima svoj sedež 174 članic, v Novem mestu 39, v Celju 71, v Mariboru 79 in v drugih banovinah 4. Po delokrogu je kre-

ditnih zadrug 150, nabavljalnih in prodajnih 25, mlekarskih 32, živinorejskih in pašnih 31, kmetijskih strojnih 18, združnih elektran 23, obrtnih 17, stavbinskih 21, vodovodnih 14, tiskovnih in založniških 8, vinarških in sadjarskih 5, zavarovalnih 6, osrednjih kmetijskih 3 in raznih drugih vrst 14. Med letom je pristopilo 17 novih zadrug, 2 sta pa odpadli, tako da znaša čisti prirastek 15 članic.

Bilanca izkazuje pod pasivi: Deleži 317.000 Din, rezervni zaklad 742.944 Din, vloge v tekočem računu 23.970.015 Din, kredit pri Narodni banki 3.365.500 Din, združni pomožni sklad 1.341.726.— Din, dr. Marušičev podporni sklad 100.000 Din, prehodni 6.794 in čisti dobiček 30.930 Din.

Med aktivi je izkazana gotovina 38.080 Din. Naložen denar 105.824, vrednostni papirji 732.997, krediti v tekočem računu Din 27.834.436, tiskovine za zadruge 25.918, inventar 93.738, združni dom 960.496, prehodni zneski 83.720, vsota vseh aktiv Din 29.875.211.

Iz statističnega pregleda navajamo, da je število članov pri včlanjenih zadrugah l. 1933 poskočilo za 9477 in je narastlo ob koncu leta 1933 na 91.278. Hranilne vloge so tekom leta padle za 40.847.954, posojila pa za 25.736.917. Ob koncu l. 1933 so znašale hranilne vloge pri vseh članicah Din 598.987.167, posojila Din 572.941.326. Lastno premoženje (rezerve in deleži) se je pomnožilo za 5.789.146 Din in je na koncu l. 1933 znašalo 76.752.672 Din.

Pri 149 kreditnih zadrugah, ki so šteje 62.008 članov, je bilo v l. 1933 vloženih 176.576.405 Din hranilnih vlog, dvignjenih pa 309.776.361 Din. Posojil je bilo vrnjenih 198.981.885 Din, na novo izplačanih pa 130.272.803 Din. Denarni promet je znašal Din 1.591.934.239 in nazadoval napram prejšnjemu letu za 567.000.000 Din.

Nabavne in prodajne zadruge, ki jih je

bilo 26 in ki so imele 13.593 članov, so v l. 1933 nakupile blaga za Din 45.882.213, prodale pa za 54.987.538 Din. Mlekarske in sirarske zadruge (29 po številu) so imele 1914 članov, blaga so pa kupile za 2.891.893 dinarjev, prodale pa za 3.147.377 Din. Izmed ostalih zadrug izkazujejo največji promet tiskovne in založniške zadruge, ki so izdale za blago 16.407.222 Din, prodale blaga pa za 13.514.159 Din.

Aktiva vseh članic so znašale ob koncu l. 1933 skupaj 760.357.972 Din.

Gospodarstvo.

Zakon o hranilnicah. Že dolgo se je med hranilnicami pojavljala želja, da bi bil za nje izdan poseben zakon. Potreba po lastnem zakonu je postala aktualna zlasti v sedanji dobi denarne krize. Zato je bila vlada pripravila načrt takega zakona in ga predložila trgovskim zbornicam in drugim gospodarskim korporacijam, da ga prouče in predlagajo potrebne spopolnitve in spremembe.

Hranilnice bi bile po tem načrtu samostojne javne kreditne ustanove, ki jih ustanavljajo občine ali skupine občin. Naslov hranilnica ali štedionica naj bi bil ostalim denarnim zavodom prepovedan. Vložne knjižice bi se smele tako imenovati le tedaj, če bi bile izdane od hranilnic. Ta izprememba v naslovu bi prizadela zlasti kreditne zadruge, od katerih imajo pri nas skoraj vse v svojem naslovu „hranilnica“, čeprav v zvezi z izrazom „posojilnica“. Če bi bilo zadrugam prepovedano rabiti edinele izraz hranilnica brez vsake nadaljnje zveze, bi se temu ne moglo ugovarjati. Dopustno bi pa moralo biti, da se kreditne zadruge še naprej poslužujejo oznake „hranilnica in posojilnica“. Kreditne zadruge poslujejo že toliko časa in so se že tako razširile, da so s tem pridobile pravico do omenjenega naslova in tudi

njihov gospodarski pomen je vsaj tako velik kakor pomen hranilnic. Zato jim ne gre jemati pravice, ki so jih toliko časa uživale in s tem zanašati nesigurnost v njihove pravne odnose. Saj bi tudi poštna hranilnica še naprej lahko zadržala svoj sedanji naziv.

Hranilnica bi se mogla ustanoviti le s pravnoveljavnim sklepom občinskega sveta in nadzorovalne oblasti. Ustanoviteljica mora prevzeti za hranilnico neomejeno poroštvo z vsem svojim premoženjem, z vsemi dohodki in z vso davčno močjo za vse obveznosti hranilnice, kateri mora preskrbeti tudi zadosten početni obratni kapital. Poslovna sredstva so razen obratnega kapitala še rezervni fond, ki se nabirajo iz vsakoletnega čistega dobička, vloge na hranilne knjižice in vloge v tekočem računu, reeskont in lombard bi bil dopusten le tedaj, ako ni dovolj gotovine za izplačilo vlog.

Hranilnice bi smele po načrtu sprejemati vloge nedoletnikov in varovancev, gotovino samouprav, javnih, cerkvenih in samostanskih fondov in sodne depozite.

Vloženi denar bi smele hranilnice nalagati samo v varne in tekoče posle. Dajati bi smele posojila na nepremičnine, naše državne vrednostne papirje, domače hipoteke, ročne zastave in dragocenosti, na eskont državnih bonov, kratkoročna posojila svoji občini, na eskont domačih menic z največ 6 mesečnim rokom ter s podpisom 3 oseb ali tvrdk. Razen tega smejo nakupovati državne in državno garantirane vrednostne papirje in nalagati začasno prosto gotovino pri domačih javnopravnih zavodih. Sprejemati smejo v hrambo tudi vrednostne papirje in druge vrednote. Lahko ustanavljajo tudi zastavljalnice.

Osnovati se ima tudi zveza hranilnic, ki ji predpiše poslovnik trgovinski minister. Za nadzorstvo postavi minister vsem hranilnicam komisarje iz vrst državnih uradnikov.

Pravo, davki in takse.

Sklicevanje občnih zborov z občinskimi razglasom. Pravila neke naše članice odredajo, da se mora njen občni zbor sklicati pred cerkvijo z občinskim razglasom. Dotična zadruga, ki uživa taksne prostosti, je poslala županstvu nekoljkovano vabilo na občni zbor, ki naj bi ga občinski sluga razglasil pred cerkvijo. Županstvo pa je vabilo vrnilo s pripombo, da mora biti kolkovano s kolkom za 10 Din. Zadruga si ni na jasnem, če je bil predsednik občine upravičen zahtevati kolek in če velja oproščenje tudi za oklic pred cerkvijo.

Ker ima mnogo zadrug v pravilih take določbe o sklicanju občnega zbora, ne bo odveč, če to stvar pojasnimo tudi v našem glasilu.

Po naredbi ministrstva financ od 31. julija 1929, št. 74170 so taks oproščene „vse predstavke, prošnje in vse dopisovanje zadrug in združnih zvez z državnimi oblastmi, kolikor spadajo ti spisi v pogledu plačanja takse pod odredbo tar. post. 1 taksne tarife.“

Oproščenje velja torej le za slučaj, če napravi zadruga kako vlogo na državno oblast in če bi morala biti dotična vloga kolkovana s kolkom za 5 Din po tar. post. 1 taksne tarife. Nobeden teh pogojev v tem slučaju ni bil izpolnjen. Občina je samoupravna in ne državna oblast. Dalje se po tar. 75 za privatno objavo z bobnom ali z razglasom v kraju z manj nego 5000 prebivalci zahteva 10 Din. Objava takega razglasa torej ne spada pod tar. post. 1 taksne tarife. Iz obeh teh razlogov se torej za razglas občnega zbora potom občine ne more zahtevati oprostitev od takse.

Davek na dividende in na viške, ki jih zadruga izplačujejo združnikom. Z davčno novelo od 18. februarja 1934 je bil

členu 86 zakona o neposrednih davkih do-
dan dostavek:

„Na dividende, ki jih izplačujejo delni-
ške družbe in na viške, ki jih izplaču-
jejo zadruga na združne deleže,
se plačuje 10% (davka). Družbe in zadruga
so dolžne, ta davek pridržavati in ga izro-
čati državni blagajni najkasneje v 15 dneh
po izplačilu. Na ta davek se samoupravne
doklade ne smejo nalagati.“

Dasiravno zakon izrečno omenja, da so
10% davku podvrženi oni viški, ki jih za-
druge izplačujejo svojim članom na združne
deleže, je bilo finančno ministrstvo kljub
temu izdalo rešitev od 28. marca 1935 šte-
v. 16469/III, da se ima obdavčiti vsak višek,
ki se razdeli med združnike, brez ozira
na to, pod kakšnim nazivom in v kakšni
obliki je bil višek porazdeljen med združ-
nike in brez ozira, ali je bil dobiček (vi-
šek) porazdeljen na podlagi deležev, na
podlagi poslovanja z zadrugo ali na kakšni
drugi podlagi. To da velja tudi za slučaj,
da bi se dobiček razdeljeval tako, da bi se
blago razdajalo gratis (zastonj) v naravi.

Ker je navedeno tolmačenje nasprotno
tako besedilu kakor tudi duhu zakona, je
Glavna zveza predložila finančnemu minist-
stvu o tej zadevi obširno spomenico.

Uspeh teh prizadevanj je bil, da je fi-
nančno ministrstvo izdalo novo in sicer
drugačno rešitev z dne 8. aprila 1935 šte-
v. 26039/III. V tej rešitvi se odreja, da je 10%
davek od dobička, ki ga zadruga delijo med
svoje člane, zahtevati le tedaj, ako je do-
tična zadruga izgubila davčno oprostitev zbog
poslovanja z nečlani.

Po tem tolmačenju finančnega minist-
stva podleži torej 10% davku oni dobiček

(višek), ki ga zadruga razdele združnikom
na podlagi združnih deležev. Oproščen pa
je 10% davka dobiček, ki ga zadruga raz-
deli med člane na podlagi poslovanja člana
z zadrugo, toda le tedaj, če je zadruga po-
slovala samo s svojimi člani. Ako bi po-
slovala tudi z nečlani in bi zaradi tega iz-
gubila prostost plačevanja družbenega davka,
bi morala zadruga plačati 10% davek tudi
od dobička, ki ga je razdelila med člane v
razmerju poslovanja člana z zadrugo.

Razno.

**Na banovinski mlekarški šoli v Škofji
Loki** (dravska banovina) se prične novo šol-
sko leto dne 15. septembra 1935. Učna doba
traja na tem zavodu odslej dve leti.

Sprejemajo se zdravi, krepko razviti mla-
deniči, ki so dosegli 17 ali še niso preko-
račili 25. leto starosti.

Za sprejem se zahteva osnovnošolska
predizobrazba. Znanje pisanja, čitanja in ob-
vladanja glavnih osnovnih računskih ope-
racij mora kandidat dokazati na sprejemnem
izpitu, ki se vrši na zavodu 14. septembra t. l.
Zanimanci s predhodno prakso v mlekarstvu
uživajo pri sprejemu prednost.

Stroški vzdrževanja znašajo mesečno
Din 500— za prosilce iz dravske banovine,
ostali plačajo poleg tega še Din 100— šolnine.

Prošnje za sprejem naj vložijo zanimanci
najkasneje do 31. avgusta t. l. pri ravnatelj-
stvu banovinske mlekarške šole v Škofji Loki.
Prošnjam morajo priložiti: domovnico, rojstni
list, zadnje šolsko spričevalo, zdravniško spri-
čevalo, navstveno spričevalo, dovoljenje star-
šev odnosno varuhov za obiskovanje mle-
karške šole in izjavo vzdrževalca, s katero
se obvezuje za prosilca redno plačevati stro-
ške vzdrževanja.

O zavodu in načinu podajanja strokov-
nega pouka daje zanimancem podrobna po-
jasnila ravnateljstvo neposredno.

Gospodarska zveza v Ljubljani notira naslednje cene: Tomaževa žlindra baza 18%. Din 134—; rudninski superfosfat v vrečah po 50 in po 100 kg à Din 98—; kalijeva sol po 100 kg Din 156—, kostni superfosfat Din 118—; apneni dušik v pločevinastih bobnih Din 200—; apneni dušik v papirnatih vrečah Din 185—; kostna moka Din 100—; mavec (gips) Din 40—; nitrofoskal v vrečah Din 143; klajno apno Din 275; lanene tropine Din 2.10; modra galica Din 5.15; žveplo Din 2.60. Pri vagonsem odjemu se cene za gnojila in cement znatno znižajo na franco vsaka postaja Mlatilnice s tresali in reto Din 4.100—; slamoreznice Din 1.700 do 2.000; čistilnik 10 šit Din 1.500; plugi Lesce Din 880—995; reporeznica M. R. Din 550; trijerji Din 2.000 do 3.500; mlatilnice na ročni pogon Din 2.200; robkači Din 900; sadni mlini Din 1.400 do Din 1.700; brzoparilniki Din 1.050 do Din 2.800; kosilni stroji Din 2.000; travniške brane z zvezdnatimi členki Din 900; travniške brane z jeklenimi špicami Din 800; patent motike „Rapp“ Din 70—. — Nitrofoskal, apneni dušik pri najmanjšem odjemu 5000 kg franko vsaka postaja. Modra galica iz tovarne „Zorka“ po konkurenčnih cenah.

Manufakturo vseh vrst po ugodnih cenah tudi proti plačilu s hranilnimi knjižicami članic „Zadružne zveze“ nudi Oblasnica za Slovenijo v hiši Gospodarske zveze.

